

Metodologie 2

SP7MP_MTO2

Vypracovala: Jana Chmelíková, učo 322283

Výzkumný projekt:

Téma:

Realizace primární prevence na brněnských základních školách s vyšším počtem žáků romského etnika v porovnání s realizací primární prevence na školách majoritních

Ke zpracování daného tématu mě inspiroval rok, který jsem strávila jako asistentka pedagoga na jedné z brněnských škol, kam dochází převážně žáci z romského etnika. Od 1. 1. 2001 je povinností každé školy mít vytvořený Minimální preventivní program, který je pro školy závazný a podléhá kontrole České školní inspekce. Primární prevence je jedním z důležitých aspektů každé školy. Vzhledem k tomu, že romské děti, které navštěvují dané základní školy, ve většině případů žijí v rizikovém prostředí a jsou ohroženy sociálně patologickými jevy, je primární prevence na tzv. romských školách nepostradatelnou součástí výuky.

Na základě bakalářské práce, kterou jsem zpracovávala v rámci ukončení studia speciální pedagogiky před dvěma lety, jsem při porovnávání dvou MPP zpracovaných školami z různých podmínek zjistila, že mezi MPP jsou velké rozdíly a také postoj jejich autorů a realizátorů je velmi odlišný. Proto se vydám do brněnských škol s vyšším počtem romských žáků, abych zjistila, jakou váhu dávají sami učitelé a především metodikové prevence preventivním aktivitám a jakým způsobem je realizují.

Téma bude zpracováno jako srovnání MPP a realizace primární prevence na několika školách s vyšším počtem romských žáků a na školách a na školách kam dochází děti z majoritní společnosti.

Hlavním cílem práce je zjistit zda existují rozdíly v realizaci primární prevence na daných dvou typech základních škol a případně čeho se tyto odlišnosti dotýkají.

Dílčími cíli je:

- ✓ porovnání MPP daných škol
- ✓ zjištění přístupu metodiků prevence k realizaci preventivních aktivit
- ✓ zjištění počtu jednotlivých typů preventivních aktivit a jejich porovnání mezi oběma typy škol
- ✓ formulace problémů, se kterými se nejčastěji metodikové ve své práci potýkají a následné srovnání mezi danými skupinami škol

K získání informací pro výzkum bude použita kvalitativní metoda. Nejprve bude provedena analýza MPP, v případě, že mi je školy dají k dispozici. Následně bude s metodiky prevence uskutečněno interview. Rozhovor bude polostrukturovaný převážně s otevřenými otázkami. Metoda polostrukturovaného rozhovoru se mi zdá nejvhodnější z toho důvodu, že je možné pružně reagovat na odpovědi informantů a zároveň se také odchýlit od dané struktury, případně se vrátit k MPP a upřesnit některé informace získané analýzou.

Sběr dat

Ze zkušeností získaných sběrem dat pro bakalářskou práci budu vycházet i při realizaci výzkumného šetření na diplomovou práci.

Předběžně počítám s tím, že díky pracovnímu poměru na jedné z brněnských romských škol, budu mít otevřené dveře i na ostatních romských školách. Šetření bych ráda realizovala jen na území města Brna. Proto je počet romských škol omezený a tím i jejich výběr. Ideální by bylo, kdyby se mi povedlo pro spolupráci získat tři školy s vysokým počtem romských žáků a tři školy tzv. majoritní. Informace budu sbírat formou polostrukturovaných rozhovorů s metodiky prevence a z aktuálních Minimálních preventivních programů školy, v případě, že mi je dají k dispozici. Ráda bych také zjistila postoj některého z třídních učitelů pracujícího na škole více jak pět let. Tím by se mi měly doplnit informace od metodika prevence a učitel bude ilustrovat pohled z jiné strany a z hlediska jiných potřeb.

Analýzou MPP získám základní přehled o tom, jaké preventivní aktivity jsou na škole realizovány, metodik prevence vyjádří pohled ze strany školního poradenského pracoviště a učitel vnímá situaci rizikového chování z pohledu školní třídy a vyučování a z hlediska potřeb svých i potřeb žáků.

Na podzim roku 2012 rozešlu emaily na školní poradenská pracoviště vybraných škol. Jejich přesný výběr budu ještě konzultovat s vedoucím práce. Samozřejmě vše bude záviset na ochotě případných informantů.

Příklad otázek uvedených v rozhovorech

Metodik prevence

Jak dlouho děláte metodika prevence?

S kým v rámci školy nejčastěji spolupracujete?

S jakými institucemi, organizacemi spolupracujete?

Jaké rizikové chování nejčastěji řešíte?

Na jaké rizikové chování zaměřujete prevenci?

Jakou formou jsou preventivní aktivity vedeny?

Jak hodnotíte spolupráci s učiteli?

Jak hodnotíte spolupráci s rodiči?

Třídní učitel

Co vnímáte jako největší problém z hlediska výskytu rizikového chování?

S kým spolupracujete, když se objeví problém ve vaší třídě?

Jak hodnotíte činnost ŠPP?

Co si myslíte, že chybí?

Co naopak hodnotíte velmi kladně?

S kým nejčastěji spolupracujete?

Realizujete sami nějaké preventivní aktivity v rámci vyučování?

Používáte nějaké připravené programy primární prevence?

Analýza MPP

Kolik preventivních aktivit je na školní rok naplánováno.

Kolik je aktivit v jednotlivých ročnících.

Jakou formou jsou aktivity realizovány.

Jaké instituce a organizace se na nich podílí.

Co vše je v MPP zpracováno. Jak důsledně a podrobně je zpracováno.

Vzhledem k tomu, že výzkumné šetření bude pravděpodobně lokalizováno na území města Brna, bude poměrně problematické zajistit anonymitu informantů. U informantů z majoritních škol by to neměl být problém, náročnější to bude u škol „romských“.

Samozřejmostí je, že v textu ani v rozhovorech nebudou uváděna žádná jména, případně se bude jednat o jména smyšlená. Stejně tak se pokusím zajistit co největší anonymitu zúčastněných škol. Nebude to pochopitelně stoprocentně možné, ale budu se snažit uvádět co nejméně konkrétních informací - počet žáků, lokalizace školy apod.

Rozhovory by měly být zaznamenány na diktafon a doslovně přepsány v přílohách diplomové práce. Informanti s touto skutečností budou ještě před započítím rozhovoru seznámeni, a pokud s tím nebudou souhlasit, nebudu přepisy rozhovorů v přílohách uvádět. Veškerá vlastní jména lidí, měst, ulice apod. budou z přepisů vymazána.

Záznam rozhovoru s metodikem prevence

Rozhovor byl realizován s metodičkou prevence jedné z velkých brněnských škol nacházející se téměř v centru města. Tato škola by se dala nazvat majoritní, ale navštěvuje ji i několik dětí z romské menšiny.

Metodik prevence

1. pohlaví: *Ž*
2. Věk: *30*
3. Jak dlouho pracujete ve školství?
6 let
4. Jak dlouho jste metodikem prevence?
třetím rokem

5. Jste metodikem prevence na plný úvazek?
ne

6. Jaké předměty učíte?
anglický jazyk a výchovu k občanství

Školní poradenské pracoviště

1. Kdo tvoří vaše školní poradenské pracoviště?
výchovný poradce, psycholog, speciální pedagog, metodik prevence
2. Jak hodnotíte vaši spolupráci?
výborně, hlavně s výchovnou poradkyní
3. Jaké problémy (rizikové chování) nejčastěji řešíte?
hrubé chování žák k žákovi, žák k učiteli, nechci říct přímo šikanu, ale v takových mírnějších formách se to objeví, i krádeže se objevují mezi děckama
4. Kdo a co vám pomáhá při jejich řešení?
pomáhá mi hlavně výchovná poradkyně
5. V čem byste potřebovali pomoc?
Mně by se dařilo hodně věcí, pokud bych na to měla čas. A pomoc prakticky, nechci říct, že ji nepotřebuju, ale vím, kde si ji sehnat, znám materiály, podle kterých se řídit, jenom na to není čas. Protože s tím plným úvazkem, s třídnictvím atd. je to složitý pro mě, ale i pro samotný třídní, když něco mají řešit. Takže bych potřebovala víc času.

MPP a realizace prevence

1. Kdo se podílí na vytváření MPP?
To jsem zejména já jako metodik prevence a samozřejmě vedení, podpora od vedení, kdy si dáváme dohromady cíle, a od minulého roku požadují od třídních učitelů, aby mi dali svoje požadavky, často se tam ale bohužel ta spolupráce nenaváže na začátku školního roku. Pak třeba v průběhu školního roku, když už mají nějaký konkrétní problém, tak ano. Ale na začátku školního roku, myslím si, že i vlivem jiných povinností, které mají, tak to šlo tak jakoby bokem. Letos jsem požádala v předmětových komisích, aby mi vypsali a našli podle ŠVP to, co se týká prevence, a řekli mi, který měsíc se to probírá. Díky tomu jsem pak mohla vytvořit pro každý ročník program, co se bude dít

v jednotlivých měsících. Konkrétně šlo o dvě kolegyně.

2. Sestavujete MPP podle Manuálu pro tvorbu MPP (nebo nějakého jiného návodu)?

Používám manuál, který jsem si našla na poradenském centru na Sládkové na jejich stránkách, tak podle toho jsem se ze začátku řídila. Letos jsem ho dělala dost podrobně a k tomu mi pomohlo studium pro metodiky na Sládkové. Tam jsme měli paní doktorku Skácelovou a tam jsme podrobně mluvili o tom, jak by to mělo být a co by tam nemělo chybět. Ono je to vlastně tím Manuálem podložené.

3. Já jsem se právě dívala, že v MPP těch aktivit a témat máte hodně.

Je, ale vlastně většina z toho je to, co oni probírají ve Výchově ke zdraví nebo v domečcích, to si pak asi řekneme, co to je. Takže ačkoli to vypadá, že pořád je něco, tak oni tím prochází normálně v těch běžných hodinách v běžné výuce. Teď pro letošek vím, že už teď nestíháme a některé jarní programy budu muset vynechat, protože tady máme projekt Silní bez násilí, což je obrovský projekt.

4. To je připravený projekt od nějaké instituce?

Připravuje ho sdružení Trialog, brněnské sdružení, které se vlastně snaží o nějakou metodickou příručku, ale ta se vytváří postupně, tím způsobem, že na škole, kde se tento projekt uskuteční, ta jim dodá potom materiál. Je to o tom, že je tam nějaká tříměsíční příprava během pro žáky, v těch třech měsících, což nám začalo v lednu, se dělají různá témata – šikana, agresivita, násilí, tolerance atd., na to se právě vytvářejí ty materiály. Takže děláme různé aktivity s děckama a mělo by to provázet ty žáky i v rámci výuky, takže vyložené se snažíme ta témata vložit i do přírodopisu, nejenom do těch výchov, to je snadné, ale třeba i do matematiky. Takže toto je ta příprava. A celé to vyvrcholí tím, že nám v dubnu sem přijede mezinárodní skupina Gen Rosso, která s dětma natočí muzikál. S dětma od pátého do devátého ročníku, což je přes tři sta dětí, oni budou rozdělení do dílen a během tří dnů se z toho udělá muzikál. Tím, že je to mezinárodní skupina, tak jsou tam lidé ze všech zemí a kultur světa, takže ona je to taky o té toleranci. A na děcka to má potom takový hrozně stmelovací vliv. Takže tím teďka žijeme a nestíháme tím pádem dělat nic jiného, ale ono by to ani nemělo cenu, protože těch aktivit už by bylo hodně.

5. Jsou to programy dlouhodobější?

Ne, to co myslím, jsou programy udělané na dvě vyučující hodiny. Dlouhodobý máme Manuál, jak se nestát závislákem, ale jako takové se mi to zase nezdálo úplně dobré, pro to naše prostředí, takže jsem zase z toho spíš čerpala, co potřebuju. Dlouhodobé programy vyložené nemáme. Máme teď ten projekt Silní bez násilí, ale dlouhodobější ne. To pak třeba v Lužánkách pro osmáky máme sexuální výchovu, takovou osvětu, povídání a tam je to teda na třikrát, má to jakousi návaznost, přijdou tam na podzim, v lednu a na jaře, ale nemyslím si, že

by se to mohlo nazývat dlouhodobým.

6. Zvete si neziskové organizace a sdružení, které programy primární prevence školám nabízí?

Tak nejvíc bych řekla, že spolupracujeme s PPP na Sládkové, kde oni mají různé programy, všechny třídy tam vlastně byly v průběhu prvního pololetí na nějakých vztahových aktivitách na podporu vztahů a spolupráce ve třídě. To se mi moc líbí, jak to mají připravené.

Potom s Podanýma rukama, kde mají prevenci alkoholu. A pak se Spondeí, ale tam jsem s tím nebyla moc spokojená, nepřineslo to to, co jsme potřebovali.

Potom Klub Leitnerova, tam teda nemají přímo programy na prevenci, ale několik takových programů, kde si najdeme něco, je to třeba právě ta osvěta i pro malé děcka, takový jako vztahový věci. Potom jsou to Řekni drogám ne, ale to jsou takové spíš jednorázové programy jako přednáška.

7. S kým máte navázanou dobrou spolupráci?

Určitě nejlepší s tou Sládkovou s PPP.

8. Myslíte si, že jsou připravované akce pro žáky zábavné a atraktivní?

Jako vesměs ano. Myslím si, že drtivá většina těch programů na ně měla dobrý vliv.

9. V čem se vám daří a v čem naopak vidíte rezervu?

Rezervu vidím možná v propracovanosti těch projektů, programů a možná v dotažení těch jednotlivých věcí, protože nestačí jenom si tam dát program, popovídat si o tom, ono to chce nějakou návaznost, ale zase se tím pádem vracím k tomu času.

10. A v čem se vám daří, na co jste hrdá?

No, nevím, jestli to sem úplně patří, ale je na to, že v tom mám systém, v čemž mi pomohlo to studium metodiků. To mi pomohlo a myslím si, že je to i na té práci znát.

Spolupráce s rodiči

1. Domníváte se, že je ŠPP žáky a rodiči dostatečně využíváno?

Hodně je využívána výchovná poradkyně, je to taky spíš nárazově, ohledně volby povolání a podobně. Máme na internetových stránkách odkaz, kam mohou psát anonymně dotazy. Moc jich zatím nepřišlo, je to tam od loňského roku, překvapilo nás to, protože ačkoli tam mohou dotaz poslat anonymně, tak těch dotazů nemají moc. Rodiče zatím žádný dotaz za tu dobu. Konzultační hodiny máme všichni čtyři, ale i ty jsou rodiči, řekla bych, málo využívány. Celkově ten zájem moc není od rodičů ani žáků. Myslela jsem si, že bude větší. Ti rodiče, co by se třeba zeptali, tak ten problém u dětí nevidí, takže se o to nemají důvod

zajímat a ti ostatní to řeší, až se něco stane, takže už vlastně nejde o primární prevenci.

Takže dostatečně využíváno spíše není.

2. Pokud se žáci a rodiče ptají, tak na co nejčastěji?

Žáci nejvíc řeší šikanu nebo, že s někým mají problémový vztah, tak co mají dělat. Jednou se ptali na omamné látky, jednou to byl problém s anorexií. Takže od žáků nejvíce vztahové věci a pak ojediněle něco dalšího. No a od rodičů...opravdu za mnou nepřišel nikdo s ničím konkrétním, to třeba vznikne na základě něčeho jiného, že třeba řeší rodiče chování jejich dítěte a pak se k něčemu dostaneme, ale ten rodič sám od sebe nepřišel. Na základě toho se třeba bavíme o tom, co dělat s agresivním chováním dítěte nebo ještě kouření jsme řešili nebo i alkohol.

Námět k modifikaci rozhovoru

Rozhovor nebyl uskutečněn za nejlepších a nejvhodnějších podmínek, proto také při realizaci rozhovorů musím počítat s větší časovou rezervou a domluvit se tak i s informanty, abychom nebyli časově příliš omezeni. Z tohoto důvodu jsem se dostala jen k několika okruhům a spíše základním otázkám. V rámci samotného šetření bych chtěla probrat realizaci MPP a celkově primární prevenci spolu s úrovní spolupráce pedagogického sboru více do hloubky. V rámci překládaného rozhovoru jsem neměla čas a možnost doptat se na další zajímavé věci, které metodička prevence zmiňovala.

MPP jsem prolistovala až před samotným rozhovorem, což nebylo úplně nejvhodnější. K tomu, abych se mohla více zaměřit na primární prevenci dané školy, potřebuji mít na prostudování a analýzu MPP více času.

Zjistila jsem, že otázky mnou připravené se nemusí úplně hodit a spoustu dotazů metodička zodpověděla v rámci jiných otázek. Proto by bylo dobré mít vypracované okruhy a otázky podrobně, abychom se nedostali úplně k něčemu jinému nebo abych se nezapomněla dotknout některého z důležitých témat.

Dospěla jsem k tomu, že otázky bych měla pro metodiky prevence rozdělit do následujících oddílů:

- Osobnost metodika prevence (pohlaví, věk, jak dlouho pracuje ve školství, jak dlouho je metodikem atd.)
- Školní poradenské pracoviště (kdo tvoří ŠPP, jaká je spolupráce, rozdělení kompetencí atd.)

- Zpracovávání MPP a realizace MPP (kdo zpracovává, kdo se podílí, jakým způsobem, použití Manuálu, spolupráce s PPP, jak se daří MPP realizovat, zaměření aktivit, jakou formu nejčastěji mají atd.)
- Spolupráce s dalšími institucemi (s kým nejčastěji spolupracujeme, jaké je spolupráce, navazujeme novou spoluprací atd.)
- Spolupráce v rámci školy – s pedagogy, rodiči (jak mě jako metodika vnímají učitelé, v čem s nimi spolupracuji, jak spolupráci hodnotím, inplementují učitelé PP do svého vyučování, zajímají se rodiče, využívají služby metodika, podílí se na programech PP)

Literatura

GELDARD, K. *Practical interventions for young people at risk*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 2009. 213 s. ISBN 9781847875617

KUBÁTOVÁ, D. *Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 1998. 88 s. ISBN 8070442069

LAZAROVÁ, B. *Netradiční role učitele: o situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2005. 70 s. ISBN 8073151154.

MATĚJČEK, Z. *Úloha a možnosti učitele v prevenci rizikového chování mladistvých in: Rizikové chování dospívajících a jeho prevence*. 3. odborný seminář. Praha:Free Teens Press, 2002. ISBN 80-902898-2-7.

MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J. NOVÁK, P. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, Univerzita Karlova v Praze & Togga, 2010. 253 s. ISBN 9788087258477.

NEŠPOR, K., CSÉMY, L., SOVINOVÁ, H. *Programy prevence závislostí a možnosti jejich hodnocení*. Vyd. 1., Praha: Státní zdravotní ústav, 1998. s. 68. ISBN 8070711108

PEŠATOVÁ, I. *Sociálně patologické jevy u dětí školního věku*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. 364 s. ISBN 9788073722913.

POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A. *Prevence sociálně patologických jevů: manuál praxe*. Vyd. 3., rozšířené. Brno : Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s., 2003. 186 s. ISBN 8086568040

SKÁCELOVÁ, L. *Manuál pro tvorbu MPP školy*. Dostupné z WWW: <http://poradenskecentrum.cz/mpp.php>

SNOW, D; BARLEY, Z. A. *Classroom strategies for helping at-risk students*. Alexandria: ASCD, 2005. 114. S. ISBN 141660202X

Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, čj.14514/2000 – 51. [online]. Dostupné z WWW: http://www.sosvp.chytrak.cz/met2_zaskol.htm

Pěkně zpracovaný projekt, nevím jestli jste si s tím počtem škol nevzala velké sousto, uvidíte sama při sběru dat. Pozor na to, abyste příliš „nenavazovala“ na bc. Práci, například nepřevzala teorii (nebo nějaké kapitoly z teorie bez rozpracování), bude se to přísněji hlídat ☺. Přeji hodně zdaru s DP!